

Vlaams
Parlement

vergadering **C169 – ECO25**
zittingsjaar 2013-2014

Handelingen

Commissievergadering

Commissie voor Economie, Economisch
Overheidsinstrumentarium, Innovatie, Wetenschapsbeleid,
Werk en Sociale Economie

van 27 maart 2014

INHOUD

Vraag om uitleg van de heer Koen Van den Heuvel tot mevrouw Ingrid Lieten, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, over het Centrum voor Medische Innovatie (CMI) - 1068 (2013-2014)	3
Vraag om uitleg van de heer Koen Van den Heuvel tot mevrouw Ingrid Lieten, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, over de verlenging van het steunbaar innovatietraject - 1136 (2013-2014)	6
Vraag om uitleg van de heer Matthias Diependaele tot mevrouw Ingrid Lieten, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, over de Europese kaderregeling voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie (O&O&I) en de de-minimisregel - 1145 (2013-2014)	7
Vraag om uitleg van de heer Lode Vereeck tot mevrouw Ingrid Lieten, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, over maatregelen ter vereenvoudiging van de procedures voor het verkrijgen van IWT-innovatiesteun - 1173 (2013-2014)	10
■	

Voorzitter: mevrouw Patricia Ceysens

Vraag om uitleg van de heer Koen Van den Heuvel tot mevrouw Ingrid Lieten, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, over het Centrum voor Medische Innovatie (CMI) - 1068 (2013-2014)

De voorzitter: De heer Van den Heuvel heeft het woord.

De heer Koen Van den Heuvel: Voorzitter, deze vraag om uitleg heeft betrekking op het Centrum voor Medische Innovatie (CMI). We hebben hierover in deze commissie in het verleden al vaker van gedachten kunnen wisselen. Ik zal mijn inleiding dan ook kort houden.

Het CMI heeft een moeilijke start gekend. Er is wat verloop geweest in de directie, met inbegrip van een directeurswissel. We moeten eerlijk durven te stellen dat een aantal mijlpalen met enige vertraging zijn bereikt en dat de initiële tijdslijn niet altijd is gerespecteerd.

Gelukkig hebben we vanaf 2012 en 2013 enige vooruitgang gezien. De laatste keer dat we het in deze commissie over het CMI hebben gehad, dateert van ruim een jaar geleden. Toen hebben we vastgesteld dat de uitbouw van het CMI volop aan de gang was. Het CMI had zijn missie geformuleerd en zijn positionering gevonden. Het essentieel belang van de samenwerking tussen de verschillende clinical research centers is hier steeds onderstreept. Die samenwerking is verder toegespitst op de aandacht voor de uitbouw van de biobank. Er zijn een aantal ziektebeelden geselecteerd als focusdomein voor de biobank.

Hoewel alles goed loopt, zou ik toch graag een paar vragen stellen. We weten immers dat de ondersteuningsovereenkomst tussen de Vlaamse overheid en het CMI eind 2014 afloopt. Het zou goed zijn het CMI op voorhand te laten weten waar het aan toe is. Het CMI wil weten hoe die overeenkomst in de toekomst zal worden ontwikkeld.

Zoals we in het verleden al hebben gesteld, heeft het CMI een toegevoegde waarde. Dat geldt zeker voor de belangrijke cluster van de life sciences. Op dat vlak beschikken we in Vlaanderen over een beloftevolle cluster waarin we ons volop kunnen specialiseren. Het Vlaams Instituut voor Biotechnologie (VIB) geldt in dit verband als een spitsactor.

Naast het CMI bestaat ook het programma voor transformationeel geneeskundig onderzoek (TGO). De Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie (VRWI) heeft al gesteld dat we moeten nagaan hoe de integratie van of de samenwerking tussen het CMI en het TGO-programma kan worden versterkt.

Minister, aangezien u die boot de vorige keer enigszins hebt afgehouden, wil ik u toch verzoeken dit eens opnieuw te bekijken. Hoe evalueert u de voorbije maanden? Deelt u de mening dat het CMI op het juiste pad zit? Heeft het CMI de juiste wijze van uitrol en het juiste tempo gevonden?

Belangrijker is de vraag welke toekomst u voor het CMI ziet. Kan de Vlaamse Regering nog iets doen om de toekomst van het CMI te verzekeren? Welke stappen zou u nog tijdens deze legislatuur kunnen zetten? Ziet u opportuniteiten met betrekking tot de samenwerking tussen het CMI en het TGO-programma?

De voorzitter: Minister Lieten heeft het woord.

Minister Ingrid Lieten: Voorzitter, in mijn ogen loopt de verdere uitrol van het CMI zoals gepland. Tijdens de startfase is vooral gewerkt aan de uitwerking van de strategie en het organisatieschema en aan de start van de structuren en de samenwerkingsovereenkomst tussen het CMI en de verschillende betrokken instellingen.

Momenteel, in 2013 en in 2014, werkt het CMI vooral aan de uitbouw van de gecentraliseerde biobank. Er zijn vier verschillende deelnemende Vlaamse clinical research

centers. Daarnaast vormt de Universiteit Hasselt de vijfde partner in de uitbouw van de virtuele Vlaamse biobank.

In uitvoering van het eerder vermelde samenwerkingsakkoord tussen tien partners, de vijf universiteiten, de vier universitaire ziekenhuizen en het CMI, is een kwalitatief biobankmanagement uitgewerkt. Dit management verloopt conform de internationale normen.

Daarnaast zijn multidisciplinaire samenwerkingsplatformen met betrekking tot translationeel onderzoek opgezet. Er zijn voorbereidende stappen gezet in de richting van een integratie in het netwerk van het European Strategy Forum on Research Infrastructure (ESFRI). Op die manier wordt de koppeling met de Europese onderzoeksinfrastructuur mogelijk gemaakt.

De Vlaamse overheid heeft het CMI gevraagd in uitvoering van het Herculesprogramma een strategie uit te werken en aan te sluiten bij de drie ESFRI-programma's, de Biobanking and Biomolecular Resources Research Infrastructure (BBMRI), het European Clinical Research Infrastructures Network (ECRIN) en de European Advanced Translational Research Infrastructure in Medicine (EATRIS). Dit voorstel wordt momenteel door een expertencommissie beoordeeld. Het definitief advies van de Hercules-commissie wordt verwacht, maar zal nog wat tijd vergen. Ik verwacht dat niet voor mei 2014. In september 2013 is het CMI een volwaardige partner van het Belgisch knooppunt voor de BBMRI geworden. Daarnaast is verder gewerkt aan de aansluiting bij het ECRIN en de EATRIS.

Ondertussen heeft het CMI laten weten dat de aanbesteding voor de ICT-infrastructuur voor de biobank wordt voorbereid. Het gedetailleerd lastenboek is onlangs aan het departement voorgelegd. Beide stukken zijn noodzakelijke voorwaarden om de volgende schijf van de hiervoor uitgetrokken middelen van het Financieringsfonds voor Schuldafbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven (FFEU) uit te betalen. De verdere schijven zullen op basis van kwartaalstaten worden betaald.

We hebben hier al verschillende malen over de toekomst van het CMI gesproken. Ik verwijs in dit verband naar vragen om uitleg die in 2012 en in 2013 zijn gesteld. Volgens mij is het CMI er echt in geslaagd een gedeelte van de oorspronkelijke achterstand ten gevolge van de moeilijke start in te halen. Het CMI werkt nu aan de effectieve afwerking van de kritieke prestatie-indicatoren (KPI's) en van de afgesproken mijlpalen tegen het einde van het jaar.

Het gaat in het bijzonder om de uitbouw van de biobankinfrastructuur in de verschillende clinical research centers en aan de Universiteit Hasselt, om de implementatie van een kwaliteitskader, om de invulling van de biobank zelf met 30.000 stalen, om het opzetten van de ICT-infrastructuur en om het opzetten van projecten waarin die biobankstalen zullen worden gebruikt. Verder worden ook workshops uitgewerkt en tracht het CMI aan te sluiten bij de Europese projecten.

De middelen van het FFEU voor de uitbouw van de infrastructuur zullen in 2014 volledig worden ingezet. Dit geldt eveneens voor de steun van het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) waarover afspraken zijn gemaakt. De tweede steunovereenkomst is op 8 april 2013 goedgekeurd.

Het CMI heeft als hoofddoelstelling het grensverleggend translationeel biomedisch onderzoek met maatschappelijke en economische meerwaarde in Vlaanderen te stimuleren. Daarom moet de rol van het CMI uit meer bestaan dan enkel de aanlevering van het materiaal uit de biobank. De partners van het CMI, zeker en vast de universiteiten, maar ook de Vlaamse industrie, hebben natuurlijk op korte en op lange termijn baat bij de bijdragen van het CMI. Ze kunnen die bijdragen initiëren en ze kunnen samenwerkingen tussen de verschillende clinical research centers en de industrie bevorderen. Die samenwerkingen hebben betrekking op focusziektedomeinen waarbinnen kenniscreatie en bijgevolg ook projecten met een belangrijke maatschappelijke of economische valorisatie kunnen ontstaan.

Er is een grote kritische massa voor ziektedomeinen. De verstrekking van middelen door de focusbiobanken met een uniforme infrastructuur en uniforme kwaliteitsvereisten vormt een meerwaarde voor heel wat partners. Het gaat dan om de validatie van biobankmateriaal en -gegevens, conform de kwaliteitsvereisten en natuurlijk ook om de toename van medische en klinische expertise met betrekking tot de toelevering van materiaal uit menselijke lichamen. Op basis hiervan worden de medische noden verder bepaald waarvoor projecten nodig zijn.

Het internationaal conform biobankmanagement wordt uitgewerkt. De middelen van het FFEU zullen vrijkomen zodra de laatste mijlpaal is bereikt en het lastenboek is ingediend en goedgekeurd. Dat is voorzien voor eind maart 2014. De huidige operationele financiering door het IWT loopt eind 2014 ten einde. Daarom bereidt het CMI nu een strategische nota voor waarin naast het kwalitatieve biobankmanagement de uitbouw van onderzoeksprojecten zal worden opgenomen om de continuïteit te kunnen verwezenlijken. Deze nota zal natuurlijk meteen kunnen worden voorgelegd aan de nieuwe regering, die haar keuzes zal kunnen maken.

In de eerste oproep van TGO werd al expliciet in de mogelijkheid voor de inzet van biobanken voorzien. De inhoudelijke focus van het programma op projecten met adaptieve klinische tests bleek in de praktijk evenwel een afbakening waardoor de betrokkenheid van biobanken beperkt bleef. Het CMI heeft niet deelgenomen aan de projectenoproep.

Voor de tweede oproep hebben we op 13 december 2013 beslist om de inhoudelijke focus te verruimen. Hierbij worden diverse inhoudelijke aspecten die bijdragen tot een innovatieve benadering van de geneesmiddelenontwikkeling mogelijk en wordt er een selectievoordeel toegekend aan projecten die gebruikmaken van biomarkers, adaptieve klinische tests, hoogtechnologische diagnostische instrumenten en stalen uit biobanken.

Sindsdien heeft het CMI bovendien zijn werking versterkt en is het veel duidelijker aanwezig. Onder meer een matchmaking event heeft geholpen om de verschillende betrokken domeinen samen te brengen. Het CMI kan dus zeker en vast aan het TGO-programma deelnemen als volwaardige partner of als onderaannemer. Er wordt nu ook een bonus toegekend aan projecten waarbij biobanken worden ingezet. Dat biedt het TGO-programma een duidelijk kader om bewust naar synergie en samenwerking te zoeken.

In het beheer van het TGO-programma is in een programmacomité voorzien. Het is samengesteld uit experts. Dat programmacomité heeft een bewakende rol in het proces van steuntoekenning en is betrokken in de aanpassingen en de bijstellingen aan het programma. Het CMI was in de eerste oproep ook vertegenwoordigd in dit programmacomité en zal ook in de tweede oproep uitgenodigd worden om een vertegenwoordiger af te vaardigen.

Voor het CMI zijn er echter nog andere mogelijkheden, ook vandaag al, die benut kunnen worden. Het CMI kan altijd deelnemen aan alle bestaande reguliere programma's, in het bijzonder bij het IWT. Een aantal zijn zeker interessant voor mogelijkheden voor het CMI. Zo kunnen ze deelnemen als onderzoekspartner of als onderaannemer aan verschillende SBO-projecten (Strategisch Basis Onderzoek). De mogelijkheid bestaat ook om als onderzoekspartner, onderaannemer of materiaalleverancier deel te nemen aan het 'toegepast biomedisch onderzoek met maatschappelijke finaliteit'. Tot slot kan het CMI of kunnen de diverse Clinical Research Centers afzonderlijk deelnemen aan het bedrijfsonderzoeksprojecten bij het IWT. Ook wordt bekeken hoe ze zich kunnen organiseren om een interessante partner te worden bij internationale onderzoeksprogramma's.

De voorzitter: De heer Van den Heuvel heeft het woord.

De heer Koen Van den Heuvel: Voorzitter, minister, ik dank u voor het antwoord. Het is een bevestiging dat het CMI het juiste tempo heeft gevonden, doet wat het moet doen en over een zeker enthousiasme beschikt. Het is ook duidelijk welke kansen er liggen voor samenwerking met het TGO. U hebt ze mooi opgesomd. Het is nu aan hen om dit daadwerkelijk mee vorm te geven.

Ik hoor duidelijk dat voor de toekomst de financiering van de resterende FFEU-middelen ook op schema zit en gerealiseerd zal kunnen worden. Wat betreft het post 2014-tijdperk is het normaal dat kan worden voortgewerkt indien u een mooi rapport kunt voorleggen. Ik vind dat goed nieuws, want het is een belangrijke speler in het uitbouwen van de biotechcluster in Vlaanderen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van de heer Koen Van den Heuvel tot mevrouw Ingrid Lieten, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, over de verlenging van het steunbaar innovatietraject - 1136 (2013-2014)

De voorzitter: De heer Van den Heuvel heeft het woord.

De heer Koen Van den Heuvel: Voorzitter, minister, collega's, mijn vraag betreft de verlening van het steunbaar innovatietraject. In het verleden is deze problematiek al aan bod gekomen via verschillende vragen. De aanleiding is nu dat Horizon 2020 opnieuw hamert op de noodzaak van een dergelijke infrastructuur. Het doel is een betere ondersteuning van industriële pilootlijnen, demonstratoren en testinfrastructuur. Er wordt gepleit voor de verlenging van het steunbaar innovatietraject richting vermarkting voor bedrijven.

We weten allemaal dat er op dat vlak nog een verbetertraject mogelijk is in Vlaanderen. Fundamenteel onderzoek en mooie ideeën zijn er wel, maar de vermarkting of het echt vertalen van die nieuwe ideeën in echt marktgerichte producten, kan beter in ons land. Vandaar mijn vraag hoe we de ontwikkelingsfases beter kunnen ondersteunen. Vanuit het veld blijven verschillende actoren hierop hameren. Ze stellen dat niet alleen de ontwikkeling van een idee belangrijk is, maar ook het uiteindelijke resultaat, de vermarkting, de vorming van een product of dienst. We moeten die 'gap' kunnen overbruggen.

De oproepen voor Horizon 2020 zijn intussen lopende. Vanuit het veld horen we dat het leuk zou zijn indien Vlaanderen benadrukt ze ook te willen cofinancieren. Dat is immers een stapje voorwaarts. Vlaamse bedrijven aarzelen nu een beetje om projecten in te dienen omdat er nog geen duidelijke regelgeving is om een dergelijke innovatiesteun te verlenen.

Minister, ik heb een aantal vragen. In welke mate kunnen vandaag al vanuit juridisch oogpunt industriële pilootlijnen, demonstratoren en dergelijke worden gesteund in het Vlaamse O&O-besluit (onderzoek en ontwikkeling)?

In welke mate worden dergelijke vormen van innovatie dichtbij de markt in de praktijk gesteund door het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT)? Zijn daar voorbeelden van? Wat bestaat er vandaag binnen het Vlaamse overheidsinstrumentarium om innovatie in productieactiviteiten en opschaling van nieuwe productiemethodes te ondersteunen?

Erkent u de noodzaak om de verlenging van het steunbaar O&O-traject in Vlaanderen te realiseren? Hoe past Horizon 2020 daarin? Lukt dat nog? Bent u van plan om op korte termijn nieuwe maatregelen te nemen om de leemtes op te vullen?

De voorzitter: Minister Lieten heeft het woord.

Minister Ingrid Lieten: Voorzitter, minister, de verlenging van het steunbaar innovatietraject is vandaag de dag al terug te vinden in een aantal initiatieven. Zo komen binnen een aantal van de IWT-programma's of innovatie-initiatieven van de Vlaamse Regering reeds activiteiten in aanmerking voor steun die aanleunen bij demonstratoren en dergelijke.

Ik geef u een paar concrete voorbeelden. Uiteraard zijn er de proeftuinen Elektrische Voertuigen en Zorginnovatie en Woningrenovatie. We hebben ook de VIS-trajecten (Vlaams Innovatiesamenwerkingsverband) voor innovatievolgers. Dat zijn geen proefprojecten, maar ondersteunen de valorisatie. Er is de steun aan pilootlijnen in de internationale programma's European Nanoelectronics Initiative Advisory Council (ENIAC) en Advanced Research and Technology for Embedded Intelligence and Systems (ARTEMIS). En er zijn de activiteiten van sommige lichte structuren en Strategisch Onderzoekscentra op het vlak van het opzetten van demonstratie- en proefomgevingen.

De mogelijkheid tot het verlengen van het steunbaar O&O-traject in de wettelijke regelingen op Vlaams niveau zal ook worden herbekeken. Dit kan echter alleen maar gebeuren wanneer de nieuwe Europese kaderregeling voor steun aan O&O-activiteiten er zal zijn. Die wordt verwacht tegen midden 2014. We volgen deze evoluties samen met het IWT en het departement EWI op. Ik kom hier straks nog op terug in een andere vraag die vandaag wordt gesteld.

Op budgettair vlak moet men er rekening mee houden dat de kosten voor projecten dichter tegen de commercialisatie dikwijls veel hoger zijn dan die voor O&O-activiteiten. Vaak gaat het immers over investeringen. Bovendien kunnen we eventueel een groter aantal bedrijven bereiken. Er is dus kans op meer aanvragen en er is een lagere slaagkans bij gelijkblijvende budgetten.

Gelet op de timing van de nieuwe kaderregeling zullen aanpassingen aan de Vlaamse regelgeving zinvol kunnen worden ingevuld. Dat zal meteen een opportuniteit zijn voor de volgende minister. Ik hoop dat wij halfweg dit jaar toch duidelijkheid krijgen over Europa. Dan kan men er onmiddellijk mee aan de slag. EWI en IWT bereiden verschillende mogelijke scenario's voor.

De heer Koen Van den Heuvel: Minister, oké, de nieuwe kaderrichtlijn binnen Europa komt er dus pas midden 2014. Wellicht moet de nieuwe regering daar dus op inspelen en daarop het innovatiesteunprogramma van Vlaanderen enten. Dat is duidelijk. Maar wij krijgen opmerkingen dat nu bij de oproepen voor Horizon 2020 de Vlaamse bedrijven de kat uit de boom kijken en er niet volop op kunnen inspelen. Klopt dat en kan daaraan worden geredieerd?

Minister Ingrid Lieten: Ik zal laten nagaan of we een zicht hebben op een mogelijke gebrekkige participatie en dan zal ik u dat antwoord bezorgen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van de heer Matthias Diependaele tot mevrouw Ingrid Lieten, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, over de Europese kaderregeling voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie (O&O&I) en de de-minimisregel - 1145 (2013-2014)

De voorzitter: De heer Diependaele heeft het woord.

De heer Matthias Diependaele: De Europese kaderregeling inzake staatssteun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie (O&O&I) heeft als doel om, door middel van staatssteun, de economische doelmatigheid binnen de Europese Unie te verbeteren en daarmee bij te dragen tot duurzame groei en werkgelegenheid. Europa wou met de kaderregeling de bestaande regels op het gebied van staatssteun voor O&O moderniseren en versterken. De kaderregeling dateert al van 2007 en liep eind 2013 af.

Ook de Europese de-minimisregel liep eind 2013 af. Die de-minimisregel houdt in dat bepaalde steun die aan ondernemingen wordt gegeven buiten het toepassingsgebied van artikel 87 valt, omdat het over beperkte bedragen gaat. Er wordt dan gezegd dat die de

mededinging niet zouden beïnvloeden. Bepaalde mensen spreken dat tegen, maar goed, dat is nu het standpunt van de Europese Commissie.

Voor Vlaanderen valt de subsidie in het kader van het VIS-besluit (Vlaams Innovatiesamenwerkingsverband) onder toepassing van die verordening. De de-minimisregel dient door het VIS toegepast te worden op niveau van het project zoals geëvalueerd en gedefinieerd door het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT). De Europese Commissie voorziet in een overgangsregeling om dit juridisch vacuüm enigszins op te vullen. Toch zullen de bestaande Vlaamse besluiten opnieuw moeten worden aangemeld om te zien of ze voldoen aan de nieuwe EU-regels. De steun die is toegekend sinds 1 januari 2014 is puur juridisch, al besef ik dat het de facto niet zo ver zal komen, voorwaardelijk toegekend. Dat kan nog worden teruggedraaid, mocht de Europese Commissie dat willen.

Minister, wat zijn de gevolgen met betrekking tot de rechtszekerheid van de gegeven steun in de overgangsfase voor onze Vlaamse O&O- en VIS-steun? Wat zijn de uitdagingen of problemen voor Vlaanderen met het oog op de nieuwe Europese kaderregeling? Op welke punten zullen we het Vlaamse beleid moeten wijzigen of aanvullen om opnieuw conform de nieuwe Europese regelgeving te zijn?

Er zitten uitdagingen en kansen in. Nu zal de staatssteun dichter bij de vermarkting kunnen worden gegeven, met demonstratieprojecten en dergelijke. Er zitten dus ook dingen in die ons kunnen helpen. De vraag is dan hoe we daaraan gaan beantwoorden. Er zal vanaf nu ook een register moeten worden bijgehouden van welke steun er precies wordt gegeven. Dat is moeilijk, omdat we met een zeer versnipperd landschap van steun zitten. Tot nu toe baseerde de Europese Commissie zich op een verklaring van de ontvanger van de steun, maar nu zal de overheid een register moeten bijhouden. Het is een uitdaging om dat systeem sluitend te maken.

Zal Vlaanderen van deze gelegenheid gebruikmaken om onze eigen besluiten verder te optimaliseren met het oog op de nieuwe Europese kaderregeling? Wat zullen de klemtonen van deze nieuwe kaderregeling zijn en hoe kan Vlaanderen hierop inspelen? Welke programma's zullen hier eventueel bij betrokken zijn en wat is de timing van de aanpassingen op Vlaams niveau?

Het is een beetje een technische en juridische vraag, maar voor de bedrijven die zich vragen stellen is het belangrijk. Het IWT heeft zelfs een nota uitgegeven over die de-minimisregel. Bedrijven willen zeker zijn dat, als ze steun krijgen, ze jaren later niet plots die steun moeten terugbetalen. Rechtszekerheid is voor ondernemingen cruciaal.

De voorzitter: Minister Lieten heeft het woord.

Minister Ingrid Lieten: Wat zijn de gevolgen? Het VIS-besluit loopt af op 31 december 2015. Het wordt binnen het IWT als wettelijke basis gehanteerd voor steun aan de VIS-trajecten en de basiswerking van de lichte structuren. De herziening van de de-minimisverordening werd goedgekeurd door de Europese Commissie in december 2013 en ging in op 1 januari 2014. De wijzigingen zijn echter niet van dien aard dat dit directe gevolgen heeft voor de steunverlening onder het VIS-besluit. Wel dient het IWT in 2014 het voorbereidingstraject op te starten inzake de hernieuwing van het VIS-besluit. Dat moet sowieso gebeuren, aangezien het afloopt in 2015. Men begint nu met dat traject.

Het O&O-besluit werd na heraanmelding in 2011 door de Europese Commissie verlengd tot 1 januari 2017. Dit besluit wordt binnen het IWT als wettelijke basis gehanteerd voor verschillende financieringsmechanismen. Er zijn de O&O-bedrijfsprojecten, met het kmo-programma, sprint en het Interdisciplinair Coöperatief Onderzoek (ICON), en daarnaast de Baekelandprojecten, de proeftuinprojecten en een aantal projecten van internationale samenwerking. Het is belangrijk om op te merken dat wij voor de nieuwe kaderregeling voor staatssteun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie, net als voor de nieuwe

gemeenschappelijke vrijstellingsverordening op dit ogenblik enkel een ‘drafttekst’ hebben. Het is allemaal nog voorwaardelijk, omdat die tekst nog een traject moet afleggen.

In de ‘draft’ voor de nieuwe kaderregeling, die in principe van kracht zal worden op 1 juli 2014, staat dat de lidstaten zes maanden de tijd krijgen om zich in regel te stellen met de nieuwe regelgeving. Dat moeten we dus doen om de IWT-bedrijfssteun geldig voort te zetten. Gezien de lange doorlooptijd is de kans klein dat een nieuw besluit, zelfs zonder eventuele aanmelding bij de Europese Commissie, nog tegen 1 januari 2015 zou kunnen worden klaargestoomd. De doelstelling is om wel tegen uiterlijk 31 december 2014 een eerste principiële goedkeuring van een aangepast O&O-besluit aan Europa over te maken.

Dit traject is ondertussen opgestart door het IWT. Zo is al contact opgenomen met de Europese Commissie om meer informatie te verkrijgen en wordt er juridisch advies ingewonnen. Er is nauw overleg tussen het departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) en het Agentschap Ondernemen (AO), en samen maken ze een analyse van de nieuwe opportuniteiten die dit zou kunnen bieden voor Vlaanderen. We moeten zeker de opportuniteiten benutten van de nieuwe Europese staatssteunregels.

Wat de uitdagingen betreft, herhaal ik dat we nog geen definitieve teksten hebben. We kunnen nog niet exact de gevolgen inschatten. Wel is duidelijk dat de Europese Commissie een sterkere nadruk zal leggen op transparantie en evaluatie van de staatssteunregels. Dat zal vermoedelijk tot gevolg hebben dat de lidstaten, naast het regelmatig doorlichten van de steunmaatregelen, zoals het nu bestaat, zullen worden verplicht om bijvoorbeeld een website op te zetten waarop ze de individuele steungegevens publiceren. We moeten kijken of voor de de-minimisregeling iets gelijkaardigs in de definitieve tekst wordt opgenomen. Voorlopig hebben we daar nog geen zicht op.

De belangrijkste inhoudelijke wijzigingen in de nieuwe kaderregeling hebben betrekking op meer flexibiliteit voor steun aan demonstratieprojecten, pilootprojecten en testactiviteiten, zowel onder experimentele ontwikkeling als onder basisonderzoek, mogelijkheden voor steun aan O&O-infrastructuur, meer mogelijkheden voor steun aan investeringen in open en gedeelde infrastructuur voor innovatieclusters, gewijzigde modaliteiten voor innovatiediensten en innovatieondersteuning aan co’s en een gewijzigde definitie voor onderzoeksorganisaties.

Vlaanderen zal in het kader van een nieuw O&O-besluit de mogelijkheid hebben om de nieuwe opportuniteiten inzake de nieuwe kaderregeling op te nemen. Ook bij het uitwerken van een nieuw VIS-besluit in 2015 zullen we de kans hebben om die mogelijkheden op te nemen.

Het nieuwe O&O-besluit zal van toepassing zijn op alle programma’s die vandaag dit besluit als wettelijk kader hanteren. Dat zijn er heel wat, ik heb ze ook opgesomd. Het IWT is al bezig met die voorbereidingen en heeft contacten met de Europese Commissie over de acties die moeten worden ondernomen om de steun ook na 1 januari 2015 te kunnen verlenen volgens de door Europa op dat moment wettelijke erkende basis.

We werken nu op basis van draftteksten. Zodra we daar meer duidelijkheid over hebben, kunnen ook formeel alle trajecten opgestart worden. Men is volop bezig met de voorbereiding.

De voorzitter: De heer Diependaele heeft het woord.

De heer Matthias Diependaele: Ik heb begrepen dat de Europese Commissie zelf achterloopt. Ik kan begrijpen dat je slechts onder voorwaarden bepaalde initiatieven kunt nemen. Ik denk wel dat er absoluut een paar opportuniteiten zijn. Ik heb gehoord dat u daarachter staat. We moeten die zeker goed in de gaten houden omdat het net opportuniteiten zijn op die punten waar Vlaanderen volgens de Europese Commissie aan moet werken.

Van de vijf wijzigingen zijn er twee zeer belangrijke, namelijk de infrastructuur en de open en gedeelde kennis. Dat verklaart waarom de Europese Commissie daar al langer op hamert.

We zullen dat verder blijven opvolgen, maar dat zal voor een volgende legislatuur zijn.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van de heer Lode Vereeck tot mevrouw Ingrid Lieten, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, over maatregelen ter vereenvoudiging van de procedures voor het verkrijgen van IWT-innovatiesteun - 1173 (2013-2014)

De voorzitter: De heer Vereeck heeft het woord.

De heer Lode Vereeck: Voorzitter, minister, collega's, we hebben recent hier in de commissie een bespreking gehad van het klanttevredenheidsonderzoek van het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT). Daaruit bleek een algemene tevredenheid, maar er zijn toch een aantal pijnpunten. Eigenlijk waren die al gekend door het vorige onderzoek in 2011. Ze zijn er nog steeds. Het gaat om de administratieve lasten, de lange doorlooptijd van de procedures, de transparantie en de communicatie over de genomen beslissingen. Dat betekent dat er tussen 2011 en nu waarschijnlijk onvoldoende werk is gemaakt van de aanpak van deze pijnpunten.

Ik wil het met u hebben over één aspect, met name over de administratieve lasten en de lange doorlooptijd bij het IWT in de aanvraagprocedure voor een nieuw project. Uit het onderzoek blijkt dat 18 procent van de bedrijven en kennisinstellingen ontevreden is over de doorlooptijd, 28 procent over de administratieve lasten en 26 procent over de procedure voor het indienen van een projectvoorstel.

Dat is een tegenvaller, want toen we hier al eens over hebben gesproken op 13 februari, vertelde u ons dat de belangrijkste acties in reactie op het vorige onderzoek net betrekking hadden op de vereenvoudiging van de procedures en de modaliteiten.

In de loop van 2012 werd een bijsturing van de bedrijfssteun uitgewerkt door het IWT. Dat is een nieuwe regeling die ondertussen meer dan een jaar loopt en van kracht is sinds 1 januari 2013. De hervorming van de bedrijfssteun verliep volgens drie krachtlijnen. Eén daarvan was net het verminderen van de administratieve lasten via een vereenvoudiging van de aanvraagprocedures. U nuanceerde in de vorige bespreking de resultaten van de klanttevredenheid enigszins door te stellen dat de resultaten van het onderzoek nog niet volledig de effecten van de hervorming van de steunregeling bevatten. En u gaf aan dat de resultaten van de hervorming zichtbaar zouden moeten zijn in de resultaten van de enquête over twee jaar. Dat lijkt mij wat mager als antwoord. Hier is toch een hogere 'sense of urgency' aan de orde. We baseren ons daarvoor niet enkel op de cijfers maar gewoon ook op signalen die we krijgen vanuit het veld over de hoge administratieve lasten, ook na de bijsturing van de bedrijfssteun sinds 1 januari.

Ik heb volgende vragen. In uw antwoord van vorige maand, op 13 februari, hebt u gezegd dat het IWT geen specifiek actieplan zal ontwikkelen, maar dat er eventueel nieuwe acties zullen komen bij het opstellen van het ondernemingsplan 2014. Daarin zou dan worden bekeken welke bijkomende acties kunnen worden ondernomen om te antwoorden op de problematiek van de procedures die ook blijkt uit het klanttevredenheidsonderzoek.

Artikel 7 van de beheersovereenkomst van het IWT stelt dat het IWT altijd op 31 januari een ondernemingsplan moet indienen. Vandaar de vraag of het IWT in het ondernemingsplan 2014 in bijkomende acties voorziet met betrekking tot de administratieve lasten en de procedures. Zo ja, in welke acties wordt voorzien? Welke timing wordt daaraan gekoppeld?

Op het NIB-congres (Nieuw Industrieel Beleid) hebt u een voorstel aangekondigd voor een nieuwe methode om de steunaanvraagprocedures voor kmo's te vereenvoudigen en in te

korten. U hebt in 2,5 miljoen euro voorzien om deze nieuwe methode uit te proberen in een proefproject. Het zou erop neerkomen dat kmo's zouden worden ondersteund bij het opstellen van projectvoorstellen om op die manier de doorlooptijd te verkorten. Ook daarover heb ik een paar korte vraagjes. Kunt u dit voorstel toelichten? Op welke wijze zal dit de drempel voor de kmo's verlagen? Kunt u het proefproject toelichten? Welke IWT-steun en welke bedrijven komen in aanmerking? Hoe zal dat praktisch en concreet worden geoperationaliseerd? Hoe zal dit proefproject worden opgevolgd? Welke timing koppelt u aan de uitrol van het proefproject? Wanneer mogen we daarvan de resultaten verwachten?

De voorzitter: Minister Lieten heeft het woord.

Minister Ingrid Lieten: Voorzitter, mijnheer Vereeck, het IWT doet heel erg zijn best om de klantentevredenheid te verhogen. Het heeft daarom in 2013 op mijn vraag een tweede klantentevredenheidsmeting uitgevoerd. Dat is gebeurd met een extern bureau. De klantentevredenheid blijft bij de bestaande klanten – want dat onderscheid moeten we toch maken – heel hoog. Er is 90 procent tevredenheid klanten.

Een van de sterke punten is het persoonlijke contact tussen de aanvragers en de IWT-medewerkers. De belangrijkste aandachtspunten blijven, ook bij de bestaande klanten, procedures en inspanningen die van een bedrijf worden gevergd om zo'n dossier tot een goed einde te kunnen brengen.

Het rapport bevat ook concrete aandachtspunten. Ze zullen verder worden vertaald in het ondernemingsplan. Ze betreffen de communicatie en de argumentatie van de IWT-beslissing. Daar zou nog meer zorg naar mogen gaan. Ze betreffen ook de totale doorlooptijd van de procedures en de totale kost en inspanning die worden gevraagd aan de mandatarissen en organisaties bij de indiening van een projectvoorstel.

In het ondernemingsplan voor 2014 heeft men inderdaad bijkomende acties opgenomen. In het voorjaar van 2014 is een evaluatie gepland van de effecten van de bijstellingen aan de bedrijfssteun die men in 2013 al heeft doorgevoerd. In twee acties zijn ook specifieke initiatieven opgenomen voor de verdere vereenvoudiging van het proces van de steunverlening. Ook het onder controle houden van de doorlooptijden is hier expliciet in opgenomen. De acties richten zich tot het versterken van de efficiëntie en de doelmatigheid van de bedrijfssteun zowel voor kmo-programma's als voor de andere niet-R&D-intensieve bedrijven (Research and Development) via kmo- en sprintprogramma's, als voor de grote of R&D-intensieve bedrijven via de klassieke O&O-bedrijfssteun (onderzoek en ontwikkeling).

Het is de bedoeling van het IWT om in juni/juli naar de raad van bestuur te gaan met de eerste reeks operationele voorstellen voor verdere bijsturing. Bij het lanceren van elke programma-oproep kijkt het IWT of er aanpassingen noodzakelijk zijn om aan de algemene aandachtspunten tegemoet te komen.

Ik besef en ik wil benadrukken dat het IWT al heel wat inspanningen gedaan heeft. Alle mensen binnen het IWT zijn er ook echt mee begaan. We moeten ons traject nog altijd voortzetten met drempelverlaging als doel. We moeten dat zeker en vast doen als we kijken naar onze talloze kmo's. Ik heb samen met het IWT heel wat inspanningen geleverd om de kmo's beter te kunnen betrekken en dichterbij het innovatielandschap te brengen. We halen nog niet de gewenste resultaten. In een vorige vraag wees de heer Diependaele erop dat we Europees gezien in het licht van onze competitiviteit nog veel meer moeten kunnen inzetten op het dichterbij brengen van innovatie bij kmo's.

Ik stel daarom toch nog een nieuwe aanpak voor. We kunnen die uitproberen en financieren binnen de extra middelen die we in het licht van het competitiviteitspact hebben voorzien. Ik heb nu 2,5 miljoen euro vrijgemaakt om een nieuwe, thematische aanpak uit te proberen. We zullen ons nu specifiek richten tot de Key Enabling Technologies (KET's), die door Europa werden aangeduid.

We willen de nieuwe aanpak uitproberen die geïnspireerd is op een succesvol Europees initiatief: Access Center for Photonics Innovation Solutions and Technology Support. De VUB en professor Thienpont hebben een nieuwe methodiek uitgetest met positieve resultaten. We zouden die nu willen uitproberen voor alle KET's. Bij vier van de vijf zijn we zeker en vast heel sterk actief. De aanpak heeft tot doel om veel meer oplossingsgericht te werken en ook veel meer op vraaggerichte basis vanuit de kmo. We willen de procedurelast wegnemen bij de kmo's en veel meer bij de onderzoekers leggen die de oplossing moeten aanreiken.

Ik probeer even in eenvoudige woorden uit te leggen wat de bedoeling is. Een bedrijf dat vast zit, dat voelt dat het niet verder kan innoveren en denkt daarbij een beroep te moeten doen op de expertise van het netwerk van de sleuteltechnologieën, gaat met zijn vraag naar een centrale cel, een loket bij het IWT en de innovatiecentra. Daar legt het bedrijf de probleemanalyse kort voor. De centrale cel duidt dan een deskundige aan. De centrale cel heeft een helicoptervisie over de kennis die bij de verschillende universitaire en strategische onderzoekscellen over de sleuteltechnologieën aanwezig is. Daar wordt een onderzoeker aangeduid die ter plaatse gaat en die samen met het bedrijf de probleemanalyse verfijnt. Er wordt bekeken welke technologie en welke onderzoeksgroep het probleem zou kunnen helpen oplossen op korte termijn. Dat gebeurt in het bedrijf. Het is dan aan de vertegenwoordiger van de geselecteerde onderzoeksgroep om niet alleen het probleem op te lossen, maar ook om de administratie van het bedrijf te doen.

De subsidieaanvraag wordt geformaliseerd, het probleem wordt opgelost en aan het bedrijf wordt voorgesteld om op het einde af te tekenen dat het probleem effectief is opgelost. Dan wordt de subsidie uitbetaald, niet aan het bedrijf, maar rechtstreeks aan de onderzoeksgroep. Zo proberen we ervoor te zorgen dat, ten eerste, het bedrijf niet veel tijd meer moet steken in het beschrijven van een dossier, want dat houdt veel bedrijven nu tegen om eraan te beginnen. Verder is het de bedoeling dat het centrale onderzoeksteam, dat een helicoptervisie heeft op alle kennis die aanwezig is in de verschillende onderzoeksgroepen, de juiste link kan leggen met de juiste onderzoeksgroep. Daar wordt meteen een oplossing op maat gemaakt.

De bedoeling is dat de doorlooptijd varieert van acht weken tot drie maanden. De oplossing wordt uitgevoerd. De onderzoeker moet dan zorgen dat het bedrijf tevreden is, waardoor het bedrijf aftekent, en dan wordt de subsidie rechtstreeks uitbetaald aan de onderzoeksgroep. Het gebeurt dat het voor de bedrijven blijft bij een gesloten beurs, zij moeten er enkel hun mankracht in investeren. Ze moeten de procedure niet doorlopen en ook niet prefinancieren. Doordat het bedrijf moet aftekenen, zorgen we voor een juiste relatie tussen klant en leverancier. De onderzoeksgroep wordt enkel betaald als het bedrijf aftekent dat alles conform de afspraken is uitgevoerd.

We gaan het nu uitproberen. Het is zeer oplossingsgericht. We schatten dat het zal gaan om subsidies van 15.000 tot 80.000 euro. De bedoeling moet zijn dat de procedure een zeer korte doorlooptijd kent, zowel qua aanvraag als qua uitvoering. Ik hoop dat we daardoor de drempel kunnen verlagen voor vele kmo's. Door deze 'problem solving' worden de bedrijven misschien geteased, komen er contacten en misschien ook projecten om verder te werken. Zo hoop ik dat we het kunnen organiseren.

Ik heb voor de financiering gezorgd. Er wordt volop gewerkt aan de voorbereiding van de algemene principes, om ze aan de Vlaamse Regering voor te leggen. Ik heb ze al getoetst bij de collega's, we zijn het er principieel over eens om het zo te doen, maar formeel moet het nog gebeuren. Het is dan aan de raad van bestuur om het verder uit te werken in concrete modaliteiten en om het op te zetten. Mijn bedoeling is om het de volgende maanden nog op de sporen te krijgen. Het IWT werkt er hard aan mee en heeft ook de intentie om meteen na de zomer het project te kunnen lanceren en er een communicatiecampagne aan te kunnen ophangen. We zouden dat kunnen doen met 2,5 miljoen euro drie opeenvolgende jaren.

Het is een test. Ik verwacht er veel van. Als het aanslaat, hoop ik dat we de methodiek verder kunnen gebruiken in andere, bestaande financieringskanalen. Zo zouden we de lasten verleggen,

het dossierbeheer gedeeltelijk weghalen bij de ondernemers om het meer bij de onderzoekers te leggen en de ondernemers veel meer kracht geven als klant. De ondernemer krijgt een oplossing die meer op maat is gemaakt en kan daarna aftekenen als klant om te bevestigen dat er is geleverd wat was afgesproken. Dan kan er worden betaald, maar zoals gezegd moet het bedrijf dat niet prefinancieren. Die manier gaan we nu nog proberen uit te testen.

De heer Lode Vereeck: Minister, ik ben de eerste om toe te geven dat het een complexe materie is. Het is een afweging tussen flexibiliteit en goed beheer van ons belastinggeld. Dat is inderdaad altijd het spanningsveld.

Ik ben blij dat u het proefproject zo gedetailleerd toelicht. Ik had wel iets meer details willen krijgen over wat nu in het jaarplan staat van het IWT. Dat was iets vager. U hebt niet meer gezegd dan dat er verder wordt gewerkt op doorlooptprocedures en dergelijke. Misschien moet ik er nog een schriftelijke vraag over stellen, als dat nog kan binnen de termijn.

Ik heb nog twee spontane vragen bij het voorstel zelf, al hebt u het eigenlijk zelf al gezegd. De administratieve last verschuift van het bedrijf naar de onderzoeksgroep. Ik had natuurlijk liever gezien dat heel de procedure flexibeler zou worden. Uiteindelijk moeten die onderzoekers het project uitschrijven. Dat is ook geen goede zaak, want ook die mensen vinden dat ze te veel administratieve lasten hebben. Misschien kunnen we daarover nog eens nadenken.

Zoals u het beschrijft, lijkt het bijna of er een volstrekte autonomie is voor wie het uiteindelijk uitvoert. Moet er geen toetsing zijn? Beslist de ambtenaar welke de meest geschikte onderzoeksgroep is, bijna onderhands, zonder enige controle? Hoe gebeurt dat?

Vorige keer opperde u om misschien nog eens naar een administratievelastenmeting te gaan door de dienst Wetsmatiging. Bent u daar nog verder in gegaan?

Minister Ingrid Lieten: Misschien moet ik nog enkele zaken verduidelijken. Het is de bedoeling om de rolverdeling te veranderen, maar ook om de procedure op zich in te korten en te versimpelen. Ik stel het een beetje zwart-wit om het duidelijk te maken. Nu moet een kmo een uitgebreid dossier schrijven, met een probleemanalyse. Het is een omvangrijke motivatie. Grote bedrijven zijn daar natuurlijk naar georganiseerd. Ze hebben R&D-cellen, voor hen is het een geijkte procedure. Een gewone kmo heeft echter meestal geen R&D-cellen. Daar doet de manager, CEO of iemand van het middenkader het. Zij doen dat niet dikwijls. Voor hen is het een serieuze bijkomende opdracht.

Het dossier gaat dan naar een commissie van deskundigen die dan beoordeelt of de subsidiesteun kan worden toegekend. Daar is er een redelijke doorlooptijd, zowel in de voorbereiding van het dossier als in de beoordeling.

We leggen daarin een belangrijke centrale rol bij de centrale cel die bij het IWT moet worden samengesteld. Die bestaat uit verschillende technici, deskundigen, die samen een helicoptervisie hebben over de sleuteltechnologieën. Zij weten goed welke technologie waar aanwezig is en voor welke ‘problem solving’ kan worden ingezet. Samen zullen ze de verantwoording en het geweten zijn om langs de ene kant de juiste onderzoeksgroep toe te wijzen en de juiste deskundige naar het bedrijf te sturen en tegelijkertijd de stempel te zetten dat het project ook mag plaatsvinden. Daarin zit onze garantie dat het overheidsgeld goed wordt besteed. Ze gaan wel veel meer ‘hands-on’ werken en veel meer op basis van de onderzoeksvraag van het bedrijf.

Dat betekent dat ze, wanneer die onderzoeksvraag binnenkomt, bekijken welke onderzoeksgroep het vermoedelijk zal moeten zijn. Ze sturen die deskundige daar dan naartoe, die deskundige verfijnt samen met het bedrijf de analyse en de voorgestelde aanpak. Die deskundige beschrijft dat. Dat hoeft geen lijvig dossier te zijn, maar voor die deskundige zal het veel gemakkelijker zijn om dat in de juiste terminologie en procedures te schrijven dan – bij wijze van spreken – een kmo-bedrijfsleider die dagelijks met honderd en een zaken bezig is.

Die deskundige beschrijft dat en gaat daarmee naar de centrale onderzoeksgroep. Die centrale onderzoeksgroep geeft dan een go of no-go. Als die een go geeft, kan de onderzoeksgroep van start gaan. Wanneer het probleem is opgelost, moet de bedrijfsleider kunnen zeggen wat er, volgens de afspraken, is gebeurd en met welke middelen. Hij moet kunnen zeggen wat de onderzoekers hebben gedaan en welk resultaat ze hebben bereikt. Dan gaat het terug naar de centrale onderzoeksgroep, die dan de go geeft tot uitbetaling.

Die centrale onderzoeksgroep zal dus een belangrijke rol spelen. Men onderzoekt nu ook hoe die moet worden samengesteld. Hoe kunnen we garanderen dat er enerzijds de nodige onafhankelijkheid is en anderzijds dat de verschillende leden van die centrale groep samen de juiste kennis hebben? We moeten er verder voor zorgen dat die procedure niet te zwaar wordt.

Het is dus zeker niet zo dat de bestaande aanvraagprocedure zal worden overgezet van de kmo-bedrijfsleider naar de onderzoeker. De aanvraagprocedure op zich zal ook veel simpeler worden en veel meer gericht zijn op ‘problem solving’.

De heer Lode Vereeck: Minister, ik dank u voor uw antwoord. Dat is heel duidelijk. Het lijkt mij ook een goede zaak. Ik ondersteun het, zonder enige twijfel.

Ik wil wel graag nog één keer mijn bezorgdheid uiten. Want wie krijgt dan uiteindelijk de opdracht, zeker als er concurrerende onderzoeksgroepen zijn in het Vlaamse landschap? Dat is mijn bezorgdheid.

Minister Ingrid Lieten: Dat is inderdaad een evenwichtsoefening. Om die reden kijkt men nu hoe men die centrale groep moet samenstellen en wat de spelregels moeten zijn. Zo kunnen we vermijden dat, zoals het in het rapport-Soete staat, de ‘vested interests’ te veel invloed krijgen. Dan kan men, door de expertise van verschillende mensen samen, net zoals in een raad van bestuur, collectief de juiste beslissingen nemen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■